

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sorun Çözme Becerileri, Etkileyen Faktörler ve Kişisel Değerleri İle İlişkisi

*AFTER THE EARTHQUAKE OF MARMARA ON 17TH AUGUST 1999, THE RELATIONS
BETWEEN THE SKILL OF PROBLEM SOLVING, THE FACTORS THAT AFFECT THEM
AND PERSONAL VALUES OF THE STUDENTS IN KOCAELI UNDERGRADUATE
NURSING AND MIDWIFERY SCHOOL*

İnsaf ALTUN*

* Yrd.Doç.Dr., KOÜ. Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü, KOCAELİ

Özet

Sorun çözme, çözümü yaratıcı düşünmeyi gerektiren önemli ve güç bir duruma verilen bir yanıt olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırma oldukça güç günler geçirdiğimiz 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrası KOÜ. Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin sorun çözme becerilerini algılamalarını, kişisel değerlerinin sorun çözme becerileri ile ilişkisini ve etkileyen diğer faktörleri belirlemek amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlandı. Elde edeceğimiz veriler doğrultusunda öğrencilerimizin sorun çözme becerilerini arttıracak mesleki ve etik eğitimleri ile rehberlik hizmetlerimizi yönlendirmeyi amaçladık.

Veriler, öğrencilerin özelliklerini belirleyen bilgi formu ile Hepper ve Petersen tarafından geliştirilmiş olup Taylan ve Ulupınar tarafından ülkemiz için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış Sorun Çözme Envanteri (Problem Solving Inventory) kullanılarak araştırmaya katılan 218 öğrenciden toplanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS paket programı kullanılarak yüzdeler, ortalama, tek yönlü varyans analizi(ANOVA) teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın sonuçları gösterdi ki, öğrencilerin eğitimlerinde gerçekçilik ve insan onuru mesleki değerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek olan meslek etiği eğitimi ve katılımcı eğitimin yanı sıra sorun çözme, eleştirel düşünme ve araştırma yeteneklerinin kazandırılması ile öğrencilerin sorun çözme becerileri istendik düzeyde gelişecektir.

Anahtar Kelimeler: Problem solving, Nurses values, Critical thinking, Nursing students

T Klin Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi 2002, 10:214-220

Summary

The skill of problem solving is definition by a responds that given a situation at significant and hard that required the critical thinking of the solution. This research was planned with the aim of determining the skill problem solving, the relations between personal values and problem solving skill and other effective factors on problem solving skill of the students in Kocaeli Undergraduate Nursing and Midwifery School- just after the Earthquake of Marmara on 17th August 1999, when we spent quite hard days- as a means of defining and relation finding. Through this data, we aim to direct the occupational and ethic education and guidance services of the students, that will increase their problem solving skill.

This data was collected from 218 students who participated in the research, with the information form determining the properties of the students by using "Problem Solving Inventory" whose was developed by Hepper and Petersen and was reliability and validity study to our country was done by Taylan (2) and Ulupınar (1) The data was evaluated by using the SPSS package programmed on computer and the techniques of percentage, average and one-way variant analysis.

We consider that, as well as the mutual education and the professional ethics education which can contribute students to develop their skill of problem solving, professional values of truth and human dignity, critical thinking, and research abilities during their education; so that their problem solving will be developed at an expected level.

Key Words: Problem solving, Nursing values, Critical thinking, Nursing students

T Klin J Med Ethics, Law and History 2002, 10:214-220

Sorun, çözümü yaratıcı düşünmeyi gerektiren önemli ve güç durum, çözüm ise bir soruna verilen

bir yanıt olarak tanımlanmaktadır. Sorun çözme becerisi kişiyi çözüme götürecektir bilgilerin kaza-

nılması ve kullanıma hazır olacak şekilde birleştirilerek bir sorunun çözümüne uygulayabilme düzeyidir. Bu da bireye eleştirel düşünme ve sorun çözme becerisi kazandırır. Sorun çözümede bilişsel düzey, kendine değer biçme, içe-dışa dönüklük, zeka, motivasyon, denetim odağı, duygular ve değerler önemli rol oynamaktadır (1-4).

Eğitim, yaşamı düzeltmek amacı ile kişisel ve profesyonel gelişmeyi sağlayan devamlı bir süreçtir. Yaşam sorunlarla dolu olduğu için eğitim ile bireye bu sorunların nasıl çözümleneceği ile ilgili bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması amaçlanmaktadır. Çünkü kişiler bilgilerle bilerek, değerlerle duyarak, hissederek, becerilerle yaparak sorunları çözümlerler (1-4). Hemşirelik ve ebelik eğitimi de hemşire ve ebenin gerekli işlevleri yapabilmesi için gerekli bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda yeterlilik kazandırarak onların sorun çözümlenmesini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (1,5). Bilişsel alan; sistematik ve eleştirel düşünmeyi, duyuşsal alan; inanç, tutum ve değerleri, psikomotor alan ise beceri eğitimi içerir (1,3-5).

Sistematik ve eleştirel düşünme becerisi; bireye yaratıcı, araştırıcı, sorgulayıcı ve bildiklerini uygulayıcı bir kişilik kazandır. Bunu kazanan birey kendi yaşamını kontrol etmek, sorumluluk almak, eleştirel düşünme becerisi ile sorunlarını çözümlenmek konularında güven kazanır (1,3-5).

Hemşire ve ebe olmak sadece özel bilgi ve beceri gerektirmez, aynı zamanda özel içeriğe uygun davranışlara da adapte olmak gerekir. Bu mesleklere giren kişilerde ilişkilerindeki duygu, tutum ve davranışlarını daha iyi anlamak için kendilerinden haberdar olmalıdırlar. Nasıl ki meslek mensupları kişisel değerlerini anlama ve belirlemeden yoksun olunca, mesleki rolünü algılamakta zorlanırlarsa, sağlık bakımı vermek için mesleki eğitim alan öğrencilerde bu yeni rolüne uyum sağlamaya çalışırken, kişisel değerlerinin farkına varmalı ve mesleğin profesyonel değerleri içine entegre etmelidirler. Profesyonel değerler, kişisel değerlerin yansımaları ve genişlemesi ile oluşur. Eğer profesyonel değerler bilinirse kişi farklı bir bakış açısı ile gelişmeye başlar ve bir durumdan farklı anlamlar

çıkabilir. Kişi taşıdığı değerlerin farkına varırsa karar vermesi ve sorun çözmesi de kolaylaşır (5-12). Taşıdığı değerler aynı zamanda pozitif-öz saygı kaynağı olarak kişinin benlik saygısının yükselmesine yardımcı olur (5,12).

Hemşirelik ve ebelik öğrencileri bir üniversite öğrencisi olmanın yanı sıra, okul ve hastane çevresinin yarattığı birtakım sorunlarla da yüz yüze gelmektedirler. Hemşirelik eğitimi bu yüzden oldukça stres yüklü bir eğitimidir. Böylesine stres yüklü bir eğitim öğrencinin sorun çözme becerisini de etkilemektedir (1,5,13). Yapılan bir araştırmada hemşirelik öğrencilerinin kendilerini sorun çözme beceri konusunda oldukça başarısız olarak değerlendirdikleri bulunmuştur (1). Özellikle sorunların çok fazla olduğu dönemlerde oluşan rol değişimleri bireylerin sorun çözme becerilerini daha da olumsuz etkileyebilir. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden sonra yaşadığımız güçlükler ve kayıplarla başa çıkamamız oldukça zordu. Bu büyük travmadan sonra artçı depremlerden dolayı yaşadığımız korku ve endişe de bitmek bilmiyordu (13). Çoğu kez eleştirel düşünme ve sorun çözümlenme yeteneğimizi yitirdiğimizi sandığımız bir dönem yaşadık (13). Çok büyük güçlüklerle karşılaştığımız bu dönemde öğrencilerimizin sorun çözme becerilerini, kişisel değerleri ile ilişkisini ve etkileyen diğer faktörleri belirleyerek, elde edeceğimiz bu veriler doğrultusunda onların mesleki ve etik eğitimleri ile rehberlik hizmetlerimizi yönlendirmeyi amaçladık.

Yöntem

Araştırma, KOÜ. Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin sorun çözme becerileri, etkileyen faktörleri ve kişisel özellikleri ile ilişkisini belirlemek amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlandı. 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden 4-5 ay sonra ve 1. dönemin sonunda (Aralık 1999-Ocak 2000) gerçekleştirilen araştırmaya katılmayı kabul eden 218 öğrenci örnekleme oluşturdu.

Veriler, araştırmacı tarafından literatür bilgisi doğrultusunda hazırlanan ve öğrencilerin kişisel özellikleri ile kişisel değerlerini (10,12) belirleyen bilgi formu ile Hepper ve Petersen tarafından geliştirilmiş Taylan (2) ve Ulupınar (1) tarafından ul-

kemiz için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış Sorun Çözme Envanteri (Problem Solving Inventory) kullanılarak toplanmıştır. Ölçek, sorun çözme süreci aşamalarını belirleyen, kişinin kendi sorun çözme davranışları ve yaklaşımları hakkında ne düşündüklerini belirleyen bir araçtır. Ölçek psikolojik danışmanlık, tıp ve eğitim alanlarında, bireyin sorun çözme yada başa çıkma biçimini belirlemede kullanılabilir. Ölçek 6 puanlı likert tipinde 35 maddeden oluşur. "1" tamamen katılmayı "6" ise tamamen katılmamayı gösterir. Maddeler sorun çözme ile ilgili olumlu ve olumsuz yargılardan oluşmakta, puanlamada olumsuz maddeler tersine çevrilir. Düşük puan sorun çözmeye etkililiği ve başarılı sorun çözme ile ilgili davranış ve tutumları ifade etmektedir. Yüksek puan ise sorunlar karşısında etkili çözümler bulmamayı göstermektedir. Ölçeğin üç alt boyutu vardır: Kişinin yeni sorunları çözme yeteneğine olan inancını ifade eden sorun çözme güveni; gelecekte başvurmak için ilk sorun çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek ve değişik alternatif çözümler için aktif bir biçimde araştırma yapmayı ifade eden yaklaşma-kaçınma biçimi; sorunlu durumlarda kişilerin kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten kişisel kontrol boyutu.

Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS paket programı kullanılarak yüzdeler, ortalama, tek yönlü varyans analizi(ANOVA) teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

17 Ağustos 1999 Marmara depreminden 4-5 ay sonra ve 1. dönemin sonunda KOÜ Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin sorun çözme becerilerini, etkileyen faktörleri ve kişisel değerleri ile ilişkisini belirlemek amacı ile yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin (N:218); yaş ortalamalarının 20.63 olduğu, %41.7(91)'sinin Hemşirelik, %29.4 (64)'ünün Sağlık Memurluğu ve %28.9 (63)'ünün Ebelik bölümünde öğrenim gördüğü; %29.8 (65)'inin birinci, %25.7 (56)'sinin ikinci, %30.3 (66)'ünün üçüncü ve %14.2 (31)'sinin dördüncü sınıfa devam ettikleri bulunmuştur. Öğrencilerin %97.7 (213)'sinin bekar, %28.9 (63)'ünün iki, %24.8 (54)'inin üç, %21.1 (46)'inin bir kardeşi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin anne

olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin anne eğitim düzeylerine bakıldığında; çoğunun (%65.6) okur-yazar / ilköğretim, %12.8(28)'inin okur-yazar olmadığı görülürken, babalarının ise; yarısının (%49.5) okur-yazar / ilköğretim, %30.7 (67)'sinin ortaokul / lise mezunu ve %11.9(26)'unun yüksek öğrenim gördükleri belirlenmiştir.

Çalışmamızda, öğrencilerin sorun çözme puan ortalamalarının 83.54 ± 19.14 olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin sorun çözme ölçeğinin alt bileşenlerinden olan; sorun çözme güveninden 27.24 ± 9.92 , sorun çözmeye yaklaşma-kaçınma biçiminden 41.50 ± 12.46 , kişisel kontrol boyutundan 15.54 ± 7.19 puan aldıkları bulunmuştur.

Elde edilen bu ortalama değerler, Taylan (2) (Ankara, 1990) tarafından sorun çözme konusunda eğitim bilimleri fakültesi öğrencileri ile yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösterirken, Ulupınar (1)'in (İstanbul, 1977) araştırmasında yer alan hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin ortalama puanları ile farklılık göstermektedir. Ulupınar (1) in araştırmasında öğrencilerin sorun çözme puan ortalamaları 91.51 ± 19.52 iken, sorun çözme alt boyutları olan sorun çözme güveni 29.11, sorun çözmeye yaklaşma-kaçınma biçimi 44.97, sorun çözmeye kişisel kontrol 17.63 ile uyumluluk göstermemektedir. Bizim öğrencilerimizin sandığımız aksine bu dönemde sorun çözme konusunda kendilerini daha başarılı olarak algıladıkları görülmektedir. Bu güç dönemde öğrencilerimizin sorun çözme konusunda kendilerini oldukça başarılı olarak değerlendirmelerinin yanı sıra psikososyal sorunları ile korku ve endişelerinin de oldukça düşük yoğunlukta olduğu da belirlenmiştir. Bunun yanı sıra not ortalamalarının da iyi olduğu bulunmuştur. Bunu etkileyen faktörlerden biri olarak da o dönem de eğitim ve öğretimi sürdürmek için sağladığımız güvenli ortam ile gösterdiğimiz yakın ilgi ve yönlendirme gösterilmiştir (13). Aynı dönem de öğrencilerimizin benlik saygılarının da yüksek olduğu bulunmuştur (5). Ayrıca öğrencilerimizin deprem sonrası öz bakım güçlerinin de düşmediği belirlenmiştir (14,15).

Öğrencilerin bulunduğu bölüme göre sorun çözme puan ortalamalarına bakıldığında; Ebelik

Tablo 1. Öğrencilerin birinci öncelikli olarak belirledikleri tutumları ile mesleki değer sıralamalarına göre sorun çözme puan dağılımı ve istatistiki değerlendirme (N:218)

Profesyonel Değerler	Tutumlar	n(%)	X ± SS
Fedakarlık	Fedakar, iyiliksever, sevecen	57(26.1)	85.25 ± 18.99
İnsan onuru	İnsan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık	42(19.3)	80.83 ± 15.87
Gerçekçilik	Gerçekçi, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen	31(14.2)	75.03 ± 23.96
Eşitlik	Eşitlikçi, aynı haklara, ayrıcalıklara ve konuma sahip olmaya özen gösteren	31(14.2)	84.29 ± 20.87
Estetik	Estetik, düzenli, kibar, duyarlı, yaratıcı	23(10.6)	91.00 ± 15.22
Özgürlük	Özgür ve seçim yapabilme kapasitesine sahip kendi yönetme ve disipline etme	22(10.1)	86.00 ± 17.90
Adalet	Adil, cesur, dürüst, ahlaksal ve yasal ilkelere uyan	12(5.5)	85.25 ± 18.99

F: 1.93 P: 0.07

bölümü öğrencilerinin 81.96 ± 19.70 puan ile kendilerini sorun çözme konusunda en başarılı, hemşirelik müfredatı uygulanan, erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü Sağlık Memurluğu bölümü öğrencilerinin 83.37 ± 18.98 , hemşirelik bölümü öğrencilerinin 84.74 ± 19.00 puan ile sorun çözme konusunda kendilerini daha başarısız olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede okuduğu bölüm ile sorun çözme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (F:0.39, P=0.67).

Öğrencilerin buldukları sınıf ile sorun çözme puan ortalamalarına bakıldığında; 1.sınıf öğrencilerinin sorun çözme puan ortalamalarının 83.76 ± 19.05 , ikinci sınıf öğrencilerinin; 81.42 ± 17.61 ; üçüncü sınıf öğrencilerinin; 83.80 ± 20.28 , dördüncü sınıf öğrencilerinin; 86.32 ± 20.02 olduğu bulunmuştur. Yapılan istatistiksel değerlendirmede okuduğu sınıf ile sorun çözme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (F:1.22, P=0.30). Bu bulgu Ulupınar (1) (İstanbul, 1997)'in araştırmasında yer alan sınıf ilerledikçe sorun çözme becerisinin arttığı bulgusu ile benzerlik göstermezken, Sabuncu ve arkadaşlarının (17) aynı dönemde (İstanbul-1999) yaptıkları araştırmasında yer alan birinci sınıf hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin sorun çözme puan ortalamaları (82.02 ± 18.88) ile benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin yaşadığı yere göre sorun çözme puan ortalamalarına bakıldığında; arkadaşları ile

yaşayanların (%32.1); 82.90 ± 17.08 , ailesi ile yaşayanların (%30.3); 82.30 ± 20.65 , lojmanda kalanların (%10.6); 82.08 ± 20.92 , ortalama ile sorun çözme konusunda kendilerini daha başarılı, yalnız yaşayanların (%5.0); 84.81 ± 16.96 , yurttan kalanların (%13.8); 85.20 ± 19.25 ve akraba yanında kalanların (%8.3) ise; 88.88 ± 21.22 ortalama ile kendilerini sorun çözme konusunda daha başarısız buldukları bulunmuştur. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede barındıkları yer ile sorun çözmeleri becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır (F:0.43, P=0.82). Ulupınar (1)'in araştırmasında da akrabaları ile kalan öğrencilerin sorun çözme puan ortalamaları düşük bulunmuş, yalnız yaşayanların ise sorun çözme puanları yüksek bulunmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrencilerin kendilerini tanımlarken birinci öncelikli olarak ifade ettikleri tutumlarının mesleki değerleri açısından dağılımı incelendiğinde; öncelikli olarak (%26.1) kendilerini fedakar, iyilik sever, sevecen (fedakarlık değeri), ikinci olarak (%19.3) insan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık (insan onuruna) olarak gördükleri belirlenmiştir. En düşük düzeyde belirtilen (%5.5) tutumlarının da adil, cesur, dürüst, ahlaksal ve yasal ilkelere uyan (adalet değeri) olduğu belirlenmiştir. Bu değerler bir yıl önce aynı öğrenciler ile yaptığımız benzer bir çalışmanın sonuçları ile uyumluluk göstermektedir (14).

Öğrencilerin ilk öncelikli olarak belirttikleri tutumlarına göre mesleki değerleri ile sorun çözme

puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde; gerçekçilik değerini gösteren, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen (%14.2) tutumlarını bildirenlerin 75.03 ± 23.96 ortalama ile kendilerini sorun çözme konusunda en başarılı olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Öğrencilerin kendilerini tanımlarken ikinci öncelikli olarak belirttikleri tutumlarının mesleki değerleri açısından dağılımı incelendiğinde; Kendilerini gerçekçilik değeri doğrultusunda tanımlayanların sorun çözme puan ortalamaları 74.76 ± 15.82 olarak bulunmuştur. Kendilerini gerçekçilik değeri doğrultusunda tanımlayanların sorun çözme puan ortalamalarının ikinci öncelikli tutumlarında da görülmesi ilk veride elde ettiğimiz sonucu doğrulamaktadır. Öğrencilerde sorun çözme becerilerini arttıran gerçekçilik değeri; eleştirel düşünme, sorumluluk alma, güvenilirlik, dürüstlük, meraklılık ve mantıklılık gibi tutumlarla sergilenmektedir. Kaya (16) (İstanbul, 1998)'nin araştırmasında da araştırmacı olanların ve risk alan öğrencilerin eleştirel akıl yürütme gücü puanlarının yüksek bulunması bizim sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu değer Ulupınar (1) (İstanbul, 1997)'in araştırmasında yer alan doktora öğrencilerinin sorun çözme konusunda kendilerini değerlendirmeleri olan 75.83 ± 13.32 ortalama ile eş değerdedir. Doktora programları sırasında bireysel öğretimin arttığı, öğrencinin araştırmaya yöneldiği ve araştırma sürecinin sorun çözme ile eş anlamda kullanıldığı düşünüldüğünde gerçekçilik değeri ile uyumlu görünmektedir.

İkinci olarak 80.83 ± 15.87 ortalama ile sorun çözme becerileri konusunda kendilerini en başarılı bulanların kendilerini öncelikli olarak insan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık (%19.3) (insan onuru) olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Diğer yandan öncelikli değerleri olarak kendilerini estetik, düzenli, kibar, duyarlı, yaratıcı (estetik değeri) olarak tanımlayanların (%10.6) 91.00 ± 15.22 ortalama ile sorun çözme becerileri konusunda kendilerini daha başarısız buldukları belirlenmiştir. Ancak yapılan istatistiksel değerlendirmede öğrencilerin kendilerini en iyi tanımlayan tutumları ile sorun çözme puan ortalamaları karşılaştırıldığında sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (F:1.93;

P:0.07) (Tablo 1). Öğrencilerden gerçekçilik ve insan onuru değerini öncelikli değerleri olarak ifade edenlerin benlik saygılarının da yüksek olduğu aynı örneklem grubu ile yaptığımız benzer bir araştırmada bulunmuştur. Benlik saygısı ile sorun çözme becerileri puan ortalamaları istatistiksel olarak karşılaştırıldığında ise sorun çözme becerisi arttıkça benlik saygısının yükseldiği bulunmuştur (r: -0.4565, P<001) (5).

Öğrencilerin sorunla karşılaşınca nasıl davrandıkları ile sorun çözme becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığında; öğrencilerin yaklaşık yarısına yakını (%44.5) oluşturan ve sorunu sistematik olarak çözdüğünü ifade edenlerin sorun çözme puan ortalama puanları 75.63 ± 16.58 olarak en yüksek, sorundan kaçanların ise 85.00 ± 26.98 , sorunu zamana bırakanların 89.47 ± 17.48 , aklına ilk geleni yapanların 91.23 ± 19.93 ortalama ile kendilerini sorun çözme konusunda daha başarısız olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede sorunla karşılaşınca nasıl davrandıkları ile sorun çözme puan ortalamaları arasındaki ilişki istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur (F:11.61, P:0.00) (Tablo 2). Sorunu sistematik bir biçimde çözenin sorun çözme becerisini arttırdığı, aklına ilk geleni yapanların, zamana bırakanların ve sorundan kaçanların ise doğal olarak çözüm bulamadıkları için sorun çözme puan ortalamalarının da düşük olduğu görülmüştür. Ulupınar (1)'in araştırmasında da sorunu sistematik olarak çözdüklerini ifade eden öğrencilerin sorun çözme puan ortalamalarının yüksek bulunması bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin sorunla karşılaşınca nasıl davrandıkları ile sorun çözme puanları arasındaki ilişki (N:218)

Sorunla karşılaşınca nasıl davranıyor	n (%)	X \pm SS
1. Zamana bırakırım	72(33.0)	89.47 \pm 17.48
2. Aklıma ilk geleni yaparım	43(19.7)	91.23 \pm 19.93
3. Sorunu sistematik olarak çözümlerim	97(44.5)	75.63 \pm 16.58
4. Sorundan kaçırım	6(2.8)	85.00 \pm 26.98

F:11.61 P:0.00

Tablo 3. Öğrencilerin sorun çözme yeteneği konusunda nasıl davrandıkları ile sorun çözme becerileri arasındaki ilişki (N:218)

Sorun çözme yeteneğinde	n (%)	X ± SS
Başarısız	9(4.1)	101.00 ± 14.21
Kısmen başarılı	101(46.3)	88.00 ± 18.93
Başarılı	104(47.8)	77.98 ± 17.47
Çok başarılı	4(1.8)	63.00 ± 12.98

F:10.43 P:0.000

Tablo 4. Sorun çözmeye ısrarlı-kararlı davranma ile sorun çözme puan ortalamaları ve istatistiksel değerlendirme

Sorun çözmeye kararlı	n (%)	X ± SS
Evet	162(74.3)	79.64 ± 18.31
Hayır	56(15.7)	94.80 ± 17.05

F:19.88 P:0.0000

Tablo 3'de görüldüğü gibi öğrencilerin yarısına yakınına oluşturan (%47.8) ve sorun çözme yeteneği konusunda kendilerini başarılı bulanların 77.98 ± 17.47, çok başarılı bulanlar 63.00 ± 12.98, başarısız bulanların 101.00 ± 14.21, kısmen başarılı bulanların ise 88.00 ± 18.93 puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Sorun çözme yeteneği konusunda kendini başarılı bulma durumu ile sorun çözme puan ortalamaları istatistiksel olarak değerlendirildiğinde ileri derecede anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (P:10.43, P=0.000). Elde edilen bu sonuç öğrencilerin kendilerini objektif olarak değerlendirebildiklerini göstermektedir.

Sorun çözme konusunda kararlı davrananların 79.64 ± 18.31 sorun çözme puan ortalaması ile sorun çözme konusunda kendilerini başarılı, kararlı davranmayanların 94.80 ± 17.05 sorun çözme puan ortalaması ile kendilerini sorun çözme konusunda başarısız buldukları belirlenmiş ve yapılan istatistiksel değerlendirmede de bu sonucun ileri derecede anlamlı olduğu bulunmuştur (F:29.48, P: 0.000) (Tablo 4). Elde edilen bu sonuç sorun çözme konusunda kararlı davranmanın sorun çözme becerisini arttırdığını göstermesi açısından önemlidir.

Sonuç ve Öneriler

17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin sorun çözme becerilerini algılamalarını, etkileyen faktörleri ve kişisel değerleri ile ilişkisini belirlemek ve bu doğrultuda eğitimleri ile rehberlik hizmetlerimizi yönlendirmek amacı ile yapılan araştırmada; öğrencilerin sorun çözme puan ortalamalarının 83.54 ± 19.14 olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerden öncelikli olarak, kendilerini gerçekçi, bilgili, mantıklı, araştırmacı, sorumluluk alan, kendine güvenen (gerçekçilik değeri) şeklinde tanımlayanların 75.03 ± 23.96, insan onuruna saygılı, güvenilir, sözüne sadık (insan onuru değeri) olarak kendilerini tanımlayanların 80.83 ± 15.87 puan ortalaması ile kendilerini sorun çözme konusunda başarılı olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerden sorunları sistematik olarak çözdüğünü ifade edenlerin 75.63 ± 16.58, sorun çözme konusunda kendilerini başarılı olarak değerlendirenlerin 77.98 ± 17.47, sorun çözme konusunda kararlı davrananların 79.64 ± 18.31 ortalama puan ile sorun çözme konusunda kendilerini başarılı olarak değerlendirdikleri bulunmuştur.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda:

Öğrencilerin eğitimlerinde sorun çözme becerilerini arttırmak için gerçekçilik ve insan onuruna saygı mesleki değerlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek olan meslek etiği eğitimine ve sorun çözme, eleştirel düşünme ve araştırma yeteneklerini kazandırmak için katılımcı eğitime önem verilmesi gerektiği kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. Ulupınar S. Hemşirelik eğitiminin öğrencilerin sorun çözme becerilerine etkisi. (Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1997.
2. Taylan S. Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları (master tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1990.
3. Billings DM, Halstead JA. Teaching In Nursing: A Guide For Faculty. Philadelphia: WB Saunders, 1988.
4. Bilen M. Plandan uygulamaya öğretim. Ankara: Sistem Ofset, 1989.

5. Altun İ. 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin benlik saygıları, etkileyen faktörler ve kişisel değerleri ile ilişkisi. *Tıp Etiği Dergisi* 2000; (8)2: 94-100.
 6. Chitty KK. *Professional Nursing: Concepts Challenges*. 3rd Ed., Philadelphia: WB Saunders Co. 2001.
 7. Leahy JM, Kızılay PE. *Foundations of Nursing Practice: A Nursing Process Approach*. Philadelphia: WB Saunders Co. 1998.
 8. Craven RF, Hirnle CJ. *Fundamentals of Nursing Human Health and Function*. 4th ed. Philadelphia: Lippincott 2000.
 9. Hall JK. *Nursing Ethics And Law*. Philadelphia: WB Saunders Co. 1996.
 10. Yancey VJ. Values and Ethics. In: Potter PA, Perry AG. *Basic Nursing: Theory and Practice*. 4th ed. St Louis: Mosby Year Book Inc. 1997.
 11. Heise JL. The valuing process. *Journal of Holistic Nursing* 1993; (11)1:56-63.
 12. Ersoy N, Altun İ. Professional and Personal Values of Nursing of in Turkey. *Eubios Journal of Asian and International Bioethics*, 1988; 8(3):72-5.
 13. Altun İ. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Sonrası Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu öğrencilerinin korku ve endişeleri: Bir yaşam deneyimi. 1.Uluslararası VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi program ve özet kitabı: 1st International & 8th National Nursing Congress Program and Abstract Book. Antalya, 2000: 94-6.
 14. Altun İ, Özdemir S, Ersoy N. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin kişisel değerlerinin öz-bakım güçlerine etkisi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı. Erzurum, 1999: 366-71.
 15. Altun İ. Turhal U. Marmara depreminin sağlık yüksekokulu öğrencileri üzerine etkisi. *Sendrom Dergisi*, İstanbul, 2000: (12)11: 106-10.
 16. Kaya H. Üniversite öğrencilerinde eleştirel akıl yürütme gücü. VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Ankara, 1998. 298-302.
 17. Sabuncu N, Orak N, karabacak Ü, Ecevit Alpay Ş. Hemşirelik süreci sistemini öğrenmenin hemşirelik öğrencilerinin kişisel problem çözme becerilerini algılama durumlarına etkisi. 1.Uluslararası & VIII. Ulusal hemşirelik Kongresi program ve özet kitabı,; 1st International & 8th National Nursing Congress Program and Abstract Book. Antalya, 2000: 139-40.
-
- Geliş Tarihi:** 14.06.2001
Yazışma Adresi: Dr. İnsaf ALTUN
KOÜ. Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu
Hemşirelik Bölümü, KOCAELİ